

**This is an electronic reprint of the original article.
This reprint *may differ* from the original in pagination and typographic detail.**

Author(s): Tilli, Jouni

Title: Kohtuus, yrittäjyys ja Kaitselmus - Sauli Niinistön porvarillinen kolminaisuusoppi

Year: 2016

Version:

Please cite the original version:

Tilli, J. (2016, 4.1.2016). Kohtuus, yrittäjyys ja Kaitselmus - Sauli Niinistön porvarillinen kolminaisuusoppi. Poliitikasta.fi. <http://politiikasta.fi/kohtuus-yrittajyys-ja-kaitselmus-sauli-niiniston-porvarillinen-kolminaisuusoppi/>

All material supplied via JYX is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all or part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorised user.

KOHTUUS, YRITTÄJYYS JA KAITSELMUS – SAULI NIINISTÖN PORVARILLINEN KOLMINAISUUSOPPI

4.1.2016

4.1.2016POLITIIKASTAARTIKKELIT, JOUNI TILLI4

Kuva: Flickr (jeff_golden)

Tasavallan presidentti pitää vuoden ensimmäisenä päivänä uudenvuodenpuheen, jossa hän käsittelee päättyneen vuoden tärkeimpiä tapahtumia ja tähyilee tulevaan. Presidentti Sauli Niinistö käyttää vuoden 2016 puheessaan hyödyksi retorista kolminaisuusoppia monella tavalla.

Historia odottaa Suomen suorittavan tehtävän, jolla jokainen elinkykyinen kansa oikeuttaa olemassaolonsa. Menestyksemme viittaa tähän, visioi **Pehr Evind Svinhufvud** (kok.) ensimmäisessä presidentin [uudenvuodenpuheessa](#) vuonna 1935. Siinä tasavallan päämies tai -nainen käsittelee kuluneen vuoden tärkeimpiä tapahtumia ja tähyilee tulevaa.

Useimpien [uudenvuodenpuheiden](#) kantava teema on ollut sovinnollisuus. Uutta vuotta kohti on hyvä lähteä yhtenäisenä.

Toisinaan esitetään, että presidentin virka voitaisiin lakkauttaa, koska presidentti ei ole poliittisten kiistojen yläpuolella eikä moniarvoisessa yhteiskunnassa voi olla yhtä arvojohtajaa. Retoriikan näkökulmasta on kuitenkin kiintoisaa, miten presidentti pyrkii selviytymään melkein mahdottomasta tehtävästään olla ”koko kansan presidentti”. Puheenvuorojen merkitys on kasvanut entisestään, koska presidentin valtaoikeuksia on karsittu jatkuvasti ja hän tekee painavia retorisia ulostuloja verrattain harvoin.

Presidentti tuottaa uudenvuodenpuheessaan poliittista todellisuutta. Hän pyrkii luomaan suomalaisuutta, joka vetoaa mahdollisimman laajaan yleisöön ja jota hän itse pystyy uskottavasti edustamaan. Onkin mielenkiintoista tarkastella, miten presidentit pyrkivät ylittämään esimerkiksi ideologiasta, puoluetustasta, kielestä, iästä tai sukupuolesta aiheutuvat jakolinjat.

Puheet on pidetty, on toiminnan aika, **Sauli Niinistö** julisti viime vuonna uudenvuodenpuheensa lopulla. Vuodesta 2015 tuli kyllä monenlaisen toiminnan vuosi, mutta tuskin tavalla, jota presidentti peräänkuulutti.

Presidentti on tie, totuus ja ymmärrys

Niinistö käsittelee [uudenvuodenpuheessaan](#) kolmea teemaa eli maahanmuuttoa, turvallisuutta ja taloutta; viime vuonna aiheet olivat turvallisuus, talous ja ympäristö.

Jo teemoissa näkyy tasavallan presidentin uudenvuodenpuheen tärkein keino: retorinen kolminaisuusoppi.

Hän ilmoittaa tulokulmansa olevan syväluotaava: padot ovat purkautumassa ja nyt tulee näkyviin se, mitä on ollut piilossa tai jäänyt näkemättä. Toisin sanoen hän julistaa pureutuvansa pintaliikehdintää syvempiin akanvirtoihin vuoden 2015 aikana niin Suomea kuin maailmaa eniten puhuttaneista aiheista.

Jo teemoissa näkyy tasavallan presidentin uudenvuodenpuheen tärkein keino: retorinen kolminaisuusoppi. Valinta on siinä mielessä oivallinen, että luku kolme symboloi niin luovuutta, kasvua, liikettä kuin vastakkaisuuksien ylittämistä. Esimerkiksi marxilaisessa dialektiikassa kolmas vaihe, synteesi, sovittaa yhteen teesin ja antiteesin sisältämät ristiriidat ja muodostaa edelleen seuraavan vaiheen teesin. Näin historia etenee kiistojen kautta.

Kolme merkitsee myös kokonaisuutta, siinä on alku, keskikohta ja loppu; menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus; isä, poika ja pyhä henki. Siihen perustuvat myös poliittiset tunnukset ”vapaus, veljeys ja tasa-arvo” tai ”koti, uskonto ja isänmaa”. Kolme on täydellisyys – *omne trium perfectum*.

Niinistö soveltaa metodologiaan ensin maahanmuuttoon. Presidentti huomauttaa aluksi, että pakolaisuuden luonne on muuttunut. ”Liikkeelle lähdetään muualtakin kuin hädän keskeltä. Pakolaisuus ja kansainvaellus kulkevat nyt käsi kädessä kohti Eurooppaa”, Niinistö analysoi.

Hän jatkaa, että niin hätää pakeneminen kuin paremman etsiminen ovat molemmat luonnollisia ja inhimillisiä syitä. Muuttoliikkeen taustalla voi olla myös hyväksikäyttöä, jota käytetään voimapolitiikan välineenä.

Vastaavan dialektisen käsittelyn saavat myös suomalaiset. Presidentin mukaan Ruotsin pääministeriä siteeraten olemme olleet naiiveja kuvitellessamme, että resurssimme riittävät huolehtimaan kaikista maahamme haluavista. Niinistö sanookin ymmärtävänsä hallituksen maahanmuuttopolitiikan kiristyksen, koska näin voidaan turvata voimavarat suurimmassa hädässä olevien auttamiseen.

Tasavallan presidentti toisaalta tuomitsee ”vanhan opin juristina” vastaanottokeskuksiin tehdyt polttopulloiskut suorasanaisesti murhapolttoina. Kyseessä on raskas rikos – aivan kuin ovat pakolaisiin kohdistuva vaino ja vihan lietsonta, hän painottaa.

Oman osansa kritiikistä saavat myös viranomaiset. Heidän on leikattava siivet rajuimmilta huhuilta kertomalla avoimesti teoista ja niiden seurauksista, oli tekijänä sitten maahanmuuttaja tai kantasuomalainen.

Pakolaisista Niinistö toteaa toisaalta, että kaikilla tulijoilla ei suinkaan ole pelkkiä hyviä aikomuksia. Joillain on taustallaan terrorismikytkentöjä, ”jotkut tekevät muuta pahaa”. Tällä presidentti oletettavasti viittaa muun muassa syksyllä runsaasti julkisuutta saaneisiin seksuaalirikoksiin – raiskaus-termin välttäminen kertoo, että asia on arka myös korkeimmalla poliittisella tasolla. Kaikki maahanmuuttajat eivät siis ole uhreja.

Niinistö korostaa, että maassa maan tavalla -sanonta on edelleen ajankohtainen: ”Maahanmuutto ei koskaan voi tarkoittaa sitä, että keskeiset arvomme, demokratia, tasa-arvo ja ihmisoikeudet, kyseenalaistetaan.” Näin presidentti pyrkii tasapainoon yhdistämällä niin sanottujen maahanmuuttokriitikkojen omiman maassa maan tavalla -

sloganin perinteiseen suomalaiseen (ja länsimaiseen) kolmiyhteyteen. Nuhteensa saavat niin hyväuskoiset, vihapuhujat kuin rikolliset, pakolaisistakin.

Kaiken kaikkiaan maahanmuutto koostuu Niinistön retoriikassa kolmesta elementistä: pakolaisuudesta ilmiönä sekä suomalaisista ja maahanmuuttajista henkilöinä. Näistä jokaiseen puolestaan liittyy ristiriitoja, joiden ymmärtämisessä presidentti luottaa suomalaisten suhteellisuudentajuun. Hän sanoo uskovansa, että suurin osa suomalaisista ei tunne vetoa ääriajatteluun ja on siis presidentinkaltaisia.

Katse Ruotsiin – päin!

”Käsityksemme turvallisuudesta on muuttunut”, tasavallan presidentti aloittaa turvallisuutta käsittelevän osuutensa, ”havahduimme sotaan todella vasta, kun se tuli Eurooppaan”, hän jatkaa. Erityisesti Lähi-idän tilanne aiheuttaa Niinistön mukaan pakolaisuutta ja terrorismia, se on mittaluokaltaan moninkertainen verrattuna Venäjän touhuihin Ukrainassa – ne presidentti tuomitsee suoraan.

Menneisyyskritiikillään hän pääsee tukistamaan myös Yhdysvaltoja. Niinistö implikoi, että myös Euroopan turvallisuuden järkkyminen on seurausta Yhdysvaltojen johdolla käydyistä Irakin sodista. Ne ovat Lähi-idän kaaoksen alkulähde.

Niin Syyrian kriisin kuin maailmanlaajuisten jännitteiden kiristymisen ratkaisu onkin juuri Yhdysvaltojen ja Venäjän käsissä. Ne molemmat tekevät taistelutoimia samalla rintamalla, mutta osin erilaisin viholliskuvin. Tämä synnyttää vaaran lähteitä mutta myös pakkoa yhteisiin ratkaisuihin. Niinistön ulkopoliittinen analyysi kuvastaa hyvin hänen dialektista lähestymistapaansa.

Suomen Niinistö puolestaan esittää ”aktiivisen vakauttamispolitiikan harjoittajana”. Suomi on yhteistyössä Ruotsin, Venäjän, Naton ja Yhdysvaltojen kanssa. Turvallisuuden osalta mieluisin vakauttajakumppani löytyy juuri Ruotsista:

”Olemme molemmat myös sotilasliittoon kuulumattomia maita. Yhdessä meillä on vahvat yhteydet niin länteen kuin itään, ja tämä nostaa meidät Ruotsin kanssa erityisasemaan. Se taas luo mahdollisuudet merkittävään työhön Pohjois-Euroopan turvallisuuden ja vakauden edistämiseksi.”

Vaikka presidentti tunnustaa Nato-yhteistyön tärkeyden, hän puhaltaa viimevuotisen puheensa tavoin tulta ainakin 1930-luvulta lähtien säännöllisesti esille nousseeseen pohjoismaiseen puolustusyhteistyöhön. Niinistö ottaa näin yllättävänkin selkeästi

etäisyyttä Natoon liittymisen kannattajiin, joista innokkaimmat ovat nimenomaan kokoomuksessa.

Toisaalta hän on myös selkeästi sotilaallisen turvallisuusyhteistyön kannattaja, ei aseistariisuja, pasifisti tai tiukkaa liittoutumattomuutta ajava. Näin hän identifioituu suomalaisten enemmistön kanssa.

Niinistö ottaa näin yllättävänkin selkeästi etäisyyttä Natoon liittymisen kannattajiin, joista innokkaimmat ovat nimenomaan kokoomuksessa.

Ruotsi toimii ikään kuin synteessä, jolla presidentti pyrkii ylittämään turvallisuuspoliittisten suuntausten jännitteet. Turvallisuusteeman suhteen Niinistö on lähellä vanhasuomalaisen perinteen sodanjälkeiseen todellisuuteen sovittanutta **Juho Kusti Paasikiveä**. Hieman juristimaisen tyylin lisäksi molemmilla korostuu reaalioliittinen pyrkimys tasapainoon idän ja lännen sekä kotimaan erilaisten, kiihtyvien virtausten välissä.

Niinistön mielestä sekä Ruotsin että Suomen ”etu on pyrkiä edistämään yhteistyövaraista turvallisuutta, johon sisältyy myös pyrkimys luottamusta herättävien toimien kehittämiseen”. Varsin erikoinen, abstrakti muotoilu on hyvä esimerkki presidentillisen retoriikan haastavuudesta maailmanpoliittisessa tilanteessa, jossa viholliskuvia rakennetaan intohimoisesti puolelta jos toiselta.

Hyvä tarkoitus, tuloksena epäluottamusta ja eripuraa – presidentin jakovarakritiikki

Talouden osalta tasavallan presidentti aloittaa korostamalla, että Suomessa ei ole syytä kohdata kevättä keskinäisen riitelyn ja eripurana vallitessa. Hän kohdistaa huomionsa saavutettuihin etuihin ja hintakilpailukykyyn. Ensin Niinistö opastaa yleisöään isällisesti, että edut pitää saavuttaa ja ansaita ennen kuin ne voidaan jakaa. Sen jälkeen hän kritisoi, että näin ei ole toimittu lähimenneisyydessä:

”Mielissä varmaan on vuoden 2007 puheet miljardien ’jakovarasta’. Sillä tarkoitettiin hyvää, jonka piti seuraavina vuosina tulla. Jako tehtiin heti etukäteen, mutta hyvää ei koskaan kuulunut. Jaettu etu jäi siis ansaitsematta, ikään kuin saavuttamatta. Ytimekäs kysymys kuuluukin: Voiko saavutettu etu perustua siihen, mitä ei koskaan oikeasti saavutettukaan?”

Näin tasavallan presidentti pyrkii nousemaan ennen kaatoa karhunaljaa jakaneiden poliitikkojen yläpuolelle. Terävä piikki osunee erityisesti moniin keskustan, kokoomuksen ja SDP:n poliitikkoihin.

Kyseessä on myös siinä mielessä ovela siirto, että tuohon aikaan Niinistö itse oli varsinaisen päivänpoliittisen kiistelyn ulkopuolella ensin Euroopan investointipankin varapääjohtajana ja vuoden 2007 vaalien jälkeen eduskunnan puhemiehenä. Jalomielisesti hän kuitenkin korostaa, että erehtyneiden tarkoitus sinänsä oli hyvä; heiltä vain puuttui taloudellista ja poliittista harkintakykyä.

Erityiseksi ongelmaksi hän nostaa puheessaan luottamuspuolan: monilla on epäilyksiä, kuka lopulta korjaa hyödyn, kun etuuksista aletaan tinkimään. Taustalla on se, että epäonnistuneessa jakovarapolitiikassa ”suurimman edun saivat ne, joilla jo ennestäänkin oli suurimmat edut”.

Hintakilpailukyvyn petraaminen ei voikaan tasavallan presidentin mielestä tarkoittaa vain ”voitonjakokyvyn parantamista” eli muhkeita osinkoja – olisi hyvä löytää jopa yrityskohtaiset sitoumukset siitä, että saatava hyöty käytetään lupauksen mukaisesti työpaikkojen turvaamiseen.

Yllä mainittu ”ansaitsematon” puolestaan on merkittävältä osin niin julkisen kuin yksityisen sektorin ongelmien taustalla. Vaikka arvostelu kohdistuu myös työmarkkinaosapuoliin, kritiikki **Matti Vanhasen** (kesk.) ja **Jyrki Kataisen** (kok.) johtamia hallituksia kohtaan on varsin jyrkkää. Nimenomaan ne vastuuttomine lupauksineen ovat syyllisiä Suomen talouden ongelmiin, eivät esimerkiksi pienituloiset palkansaajat tai yliopistot.

Nykyinen kovia leikkauksia tekevä hallitus saa presidentin tuen, aikaisemmat leväperäiset eivät. Retorisesti on tietysti aina tehokasta, jos nykyisten ongelmien syyn pystyy sijoittamaan menneisyyteen siten, että itse (tai kehuttu taho) näyttäytyy toisten sotkujen siivoajana.

Niinistön niin sanottu dialektinen kolminaisuusoppi perustuu näin siihen, että hän tarkastelee kutakin teemaa siten, että niissä edetään kohti syvällisempää kokonaiskäsitystä pyrkimällä ylittämään keskenään kiistelevien näkökulmien rajoitukset.

Presidentti kutsuu näin yleisöään katsomaan tilannetta kanssaan etäämpää, jotta ristiriitaisiakin perspektiivejä voitaisiin ymmärtää paremmin kuitenkin hylkäämättä

niitä täysin. Kyseessä on siis presidentille varsin sovelias retorinen strategia – jo symmetrinen muoto sinänsä on vakuuttava.

Tähän asti uudenvuodenpuhe on siis edennyt varsin valtiomiesmäiseen tyyliin presidentin noustessa kiistelevien osapuolten yläpuolelle edustaen liikettä, luovuutta ja sovintoa. Presidentti on etsinyt tasapainoa ja synteisiä, jossa hän yhdistää kansakunnan tavalla, joka ei kuitenkaan tukahduta eri näkökulmia. Niinistö on näin osa perinnettä, jossa samastuminen ja erottautuminen kulkevat käsi kädessä.

Identifikaatio on tavoite, mutta ristiriidat ovat positiivinen asia, koska ilman niitä tietoisuus ja ymmärrys eivät edisty. Keskiössä on nimenomaan retoriikka, koska poliittinen todellisuus perustuu kieleen ja symboleihin.

Reetorin tuleekin pyrkiä rakentamaan ”myytti” tai mielikuva, jossa mahdollisimman moni riitasointu on sopusoinnussa mahdollisimman pitkään. Tässä päätäntö on tärkeässä roolissa – ja paljastaa paljon myös Niinistön kohdalla.

Herrojen kanssa marjassa?

Vuonna 2014 Niinistö käytti Helsinki Missiota ja viime vuonna 101-vuotiaista sotaveteraania, **Hannes Hynöstä**, kiteyttämään puheensa keskeisen sanoman. Helsinki Missio symboloi kohtaamisen ja pysähtymisen tärkeyttä, Hynönen puolestaan rohkeutta, elämäntaitoa ja itsetuntemusta.

Hynönen oli presidentille ”elämisen osaaja”, joka edusti poliittiset ja taloudelliset jakolinjat ylittävää, muutoksen tuiverrukset kestäväää suomalaisuutta. Arkielämästä otettu esimerkkitarina, *exemplum*, on tehokas tapa välittää tekstin argumentti tai moraalinen opetus tavalla, johon yleisön on helppo samastua.

Miten löytää mahdollisimman suurta yleisöä puhutteleva esimerkki, joka ei kuitenkaan vaikuta falskilta?

Tällä kertaa Niinistö nostaa parrasvaloihin syksyllä otsikoihin nousseen 15-vuotiaan saarijärveläisen **Oscar Taipaleen**. Hän oli kesätyöllistänyt itsensä poimimalla ja myymällä marjoja. Elokuussa Niinistö huomioi Taipaleen julkisesti hänen ”yhden nuoren marjantoimitusyrityksen” perustamisensa johdosta. Presidentti palaa aiheeseen puheensa lopussa:

”Loppukesän ja syksyn myötä sain seurata nuoren miehen Oscar Taipaleen suurta tarinaa pienistä marjoista. Hänä poimi satoja litroja metsämarjoja ja teki hyvän tilin.

Siitä tulee semmoinen mielensähyvittäjän olo, että kyllä minua sitten niin ilahduttaa tällainen juttu, että poika kerää marjat maasta ja panee kaverinsa ja monet muutkin innostumaan samaan.”

Siinä missä **Tuomas Kyrön** suosittu hahmo, Mielensäpahoittaja, toteaa usein, että ”kyllä minä niin mieleni pahoitin”, Taipaleen ilahduttava esimerkki tekee presidentistä ”mielensähyvittäjän”. Taipale symboloi Niinistön peräänkuuluttamaa aloitteellisuutta, ennakkoluulottomuutta ja työmoraalia. Samalla presidentti osoittaa olevansa perillä suomalaisten kirja- ja elokuvamausta.

Hän myös soveltaa ovelasti antiikin retoriikan *paradiastole*-figuuria ja kääntää pääläelleen perinteisen ”mies eikä mikään marjanpoimija” -sanonnan merkityksen. Samalla voi kysyä, onko presidentin tarkoitus näin näpäyttää, että suomalaiset ovat etäännyneet liian kauas perinteisistä arvoistaan, kun ennen muinoin varsin kevyenä työnä pidetyllä marjanpoiminnalla pääsee työn sankariksi.

Yleisön saattamiseen haluttuun mielentilaan on syytä kiinnittää huomiota, koska ihmiset tekevät ratkaisujaan useasti juuri tunteiden pohjalta. Vaikka esimerkkejä voi käyttää myös puheen alussa, kuten Niinistökin tekee mainiten **Barack Obaman** ja **Vladimir Putinin** yhteistyön sekä Pariisin ilmastopöytäkirjan, lopetus on keskeisessä roolissa.

Hyvin valitun esimerkkitarinan avulla yleisölle jää puheesta oikeanlainen ”tuntuma”, vaikka siinä aiemmin esitetyt argumentit olisivat unohtuneet tai niistä oltaisiin eri mieltä. Tunteet eivät valehtele.

Esimerkkiretoriikassa on kuitenkin kaksi haastetta. Ensimmäinen on se, miten löytää mahdollisimman suurta yleisöä puhutteleva esimerkki, joka ei kuitenkaan vaikuta falskilta. Toinen puolestaan on se, että laajasti puhutteleva tarina on aina väistämättä myös monitulkintainen.

Niinistön esimerkissä yhdistyvät suosittu fiktiivinen hahmo ja sympaattinen, ahkera nuori mies. Tarina tukee porvarillista ihannetta, jossa oma asenne ratkaisee ja jokainen on oman onnensa seppä. Protestoimisen sijaan suomalaisten pitäisi ilmeisesti olla tyytyväisiä siihen, että metsissämme on runsaasti marjoja noukittavaksi – työtä siis on, jos vain valittamiseltamme viitsisimme siihen tarttua. Kyseessä on kokoomustautaiselle entiselle valtiovarainministerille sopiva valinta.

Toisaalta kyseisen esimerkin myötä sivuun jäävät muun muassa porvarihallituksen erittäin kova oikeistolainen talouslinja sekä rakenteelliset ongelmat. Tätä korostaa osaltaan presidenttiä ilahduttanut vapaaehtoistyön lisääntyminen.

On ironista, että perinteisestä sananlaskusta – ja vähän tuoreemmasta laulustakin – löytyy varoitus juuri Niinistön esille nostamasta liiasta naiiviudesta: kyllä niillä herroilla tarinoita riittää, ja kun lähtee herrojen kanssa marjaan, niin takaisin tullaan tyhjin taskuin nöyryytettynä.

Jumalan paluu

Niinistön päätännöissä merkittävää on ollut myös Jumalan paluu. Kuten aikaisemmissa uudenvuodenpuheissaan, myös nyt tasavallan presidentti toivottaa yleisölleen Jumalan siunausta. Samoin tekivät aikanaan muun muassa **Kyösti Kallio**, **Risto Ryt** ja **Martti Ahtisaari**, kun taas esimerkiksi **Urho Kekkonen**, **Mauno Koivisto** ja **Tarja Halonen** käyttivät maallisempia lopetuksia.

Jumala tunnetusti on voimakas retorinen jumaltermi. Sen avulla voidaan tukea mitä erilaisimpia asioita ja pyrkimyksiä. Erityisen tärkeä Jumala on kuitenkin puhujan uskottavuudelle eli eetokselle. Aikanaan **Marcus Fabius Quintilianus** (35–100) korosti, että yhteisen hyvän ja kuulijoiden kunnian lisäksi reetorin on suotavaa vedota päätännössään jumaliin, koska se kertoo puhtaasta omatunnosta.

Martti Lutherin mukaan hallitsijat ovat kuitenkin yleensä suurimpia narreja tai pahimpia konnia.

Lisäksi Jumala symboloi totuudellisuutta. Kuten **Giorgio Agamben** on todennut, ”Jumala” viittaa kielen ja maailman väliseen suhteeseen: Jumalan sana on tosi ja Jumala on sana, aamen, totisesti.

Valhe puolestaan on Saatanasta. Toisin kuin **Niccolò Machiavelli** opettaa, esimerkiksi *Raamatun* mukaan ”valhe ei sovi ruhtinaan huulille”. **Martti Lutherin** mukaan hallitsijat ovat kuitenkin yleensä suurimpia narreja tai pahimpia konnia. Sen tähden heidän suhteensa on varauduttava pahimpaan!

Tästä näkökulmasta Niinistön valinta toivottaa Jumalan siunausta on tehokas retorinen keino pyrkiä erottautumaan arkipäivän politiikasta. Niinistö korostaa vaikutelmaa, että hän ei ole poliittisen pelin tahrима, hän ei ole sortunut esimerkiksi jakovarasyntiin lupailen mahdottomia. Tasavallan presidentti on tavallisten poliitikkojen yläpuolella,

presidentti on puhdas ja puhuu totta. Jumalan siunauksessa tavallaan huipentuu myös Niinistön retorinen kolminaisuusoppi.

Näin ”Jumala” on osa Niinistön niin sanottua presidentillistä transsendenssia – toisaalta hän samalla jättää kohdeyleisönsä ulkopuolelle esimerkiksi ateistit sekä tällaiseen politiikan ja uskonnon yhdistämiseen kriittisesti suhtautuvat, yleensä punavihreää väriä tunnustavat kansalaiset. Ahtisaarta lukuun ottamatta Jumalaan vetoaminen onkin ollut osa porvaripuolueiden presidenttien retorista arsenaalia.

Siinä, missä puheensa keskiosassa Niinistö esittää itsensä pääosin onnistuneesti poliittisten kamppailujen yläpuolisena sovittelijana, päätännössään presidentti palaa varsin tukevasti ideologiseen kotiinsa.

Pahuus ja presidentin porvarillinen Suomi

Niinistö toteuttaa uudenvuodenpuheensa kolminaisuusoppia loogisesti sekä rakenteen että sisällön suhteen. Asiat ovat monella tapaa muuttuneet, mutta presidenttimme tarjoaa keinon ymmärtää jännitteistä maailmaa lähellä ja kaukana.

Todellisuutta ei kuitenkaan voi aina pakottaa muodostelmaan, johon Niinistön ”dialektiikka” sitä kutsuu. Uhkana on myös se, että retoriikka väljähtyy, kun joudutaan tasapainoilemaan erilaisten näkökulmien välillä. Kaikille jotain on helposti yhtä kuin ei kenellekään mitään. Niinistön retoriikassa on myös kohtia, joissa varsin soljuvasti ja kattavasti rakennettu identifikaatio ja kuva presidentistä eri näkökulmat tasapuolisena ja humanina sovittelijana säröilevät.

On äärimmäisen mielenkiintoista, että alun jälkeen presidentti puhuu pahuudesta vain maahanmuuton yhteydessä.

Ensimmäinen näistä liittyy pahuuteen, joka on pulpahtanut pinnalle. Pahuuden lähde saattaa olla kuitenkin vanhaa perua, hän aprikoi arvoituksellisesti puheensa alussa. Viittaus abstraktiin pahuuteen luo vaikutelman, että se on potentiaalisesti läsnä missä ja milloin tahansa. Näin ollen on erityisen merkityksellistä, keihin paha puheessa yhdistetään ja miten.

On äärimmäisen mielenkiintoista, että alun jälkeen presidentti puhuu pahuudesta vain maahanmuuton yhteydessä. Hän etenee siinä järjestyksessä, että osa maahantulijoista on terroristeja ja ”pahantekijöitä”, mikä on ilmeisesti saanut myös jotkut kantasuomalaiset samoille poluille.

Onko Niinistön sinivalkoinen viesti rivien välissä se, että maahanmuuttajien kansainvaellus on sysännyt liikkeelle Suomessa esiintyvän pahuuden? Onko pahuus tuontitavaraa? Onko presidentin puheensa alussa ”yhteiseksi viholliseksi” määrittelemä terrorismi suurin Suomea uhkaava vaara?

Toinen särö juontaa juurensa Niinistön edustamasta perinteisestä porvarillisesta diskurssista, jossa yhdistyvät paternalismi ja yrittäjäyys. Pontevasti itsestään kuvaa koko kansan presidenttinä rakentanut Niinistö ankkuroituu varsin tiukasti traditioon, jossa eliitti katselee ”tavallisia kansalaisia” yläviistosta. Kansaa täytyy opastaa, ja johtajien tulee olla tarkkana, mitä he menevät lupaamaan tavallisille tallaajille.

Siinä, missä esimerkiksi Halonen painotti usein uudenvuodenpuheidensa päätännöissä poliittisen osallistumisen tärkeyttä, Niinistön päätännössä korostuvat nöyryys, ahkeruus ja ansaitseminen. Porvarillisen ajattelun mukaisesti ratkaisut haasteisiin löytyvät siis moraalista, eivät rakenteista, tulonsiirroista tai poliittisesta aktiivisuudesta.

Niinistön kansansuosio kertoo toisaalta siitä, että tätä presidentiltä odotetaan 2010-luvun Suomessa ja siitä, että Niinistö on ollut retorisesti uskottava.

YTT Jouni Tilli työskentelee tutkijatohtorina Jyväskylän yliopiston historian ja etnologian laitoksella.